

5) वृद्धांचा विकास :

जागतिक वृद्धांचे वर्ष 1999

~~वृद्धांचे~~ - 14 डिसेंबर 1996

निर्णय संयुक्त राष्ट्र संघातर्फे
 वेवक.

सुरुवातीला - 65 वर्षे होते वृद्धांचे वय.
 सध्या स्थिती - 60 वर्षे आहे.

मायझेरीया - 34% कमी वृद्ध आढळतात.

- वृद्धांवावत सध्या स्थिती -

जगात वृद्धांची एकूण लोकसंख्येच्या 2025 मध्ये 102 अब्ज एवढी होऊ शकते. भारताने विचार केला तर 2001 च्या जनगणनेनुसार 8.2% लोकसंख्या असून 2011 नुसार ती 8.6% झाली, तर 2011 च्या जनगणनेनुसार महाराष्ट्राची लोकसंख्या राज्याच्या एकूण जनगणने 9.9% आहे तसेच 2011 च्या जनगणनेनुसार सर्वाधिक वृद्धांची लोकसंख्या राज्य -

केरळ

गोवा

नामीलनाडु

पंजाब

हिमाचल प्रदेश.

- कमी असणारे राज्य -

1) दादर नगर हवेली

2) अरुणाचल प्रदेश

3) दिवदमन

4) मेघालय

5) नागालँड

भारताने 2016 च्या मानव विकास निर्देशांकानुसार पुरुषांची वयोमान 38.3%, महिलांचे 41.3%.

विहान्ना 14 डिसेंबर 1990 रोजी संयुक्त राष्ट्र संघटनेची
पासून जागतिक वृद्धदिन साजरी करण्यास 1 ऑक्टोबर 1991
दिल्लीत आलेल्या संयुक्त राष्ट्र संघटनेत 1999
हे वर्ष वृद्धांचे वर्ष साजरा करण्याच्या निर्णय
- जपान मध्ये 15 ऑक्टोबर नाना नाणी
- इजिप्त मध्ये 30 नोव्हेंबर हा आजी अजोवा म्हणून
साजरा केला जातो.
महाराष्ट्राने 14 फेब्रुवारी - आजी अजोवा दिन साजरा.

* समस्या :-

- 1) आरोग्य विषयक समस्या
- 2) आर्थिक समस्या
- 3) भावनात्मक समस्या
- 4) कोटिबुद्धिक समस्या
- 5) निवृत्त्याच्या समस्या
- 6) विविध आजारांच्या समस्या
- 7) शासनानेच्या योजना
- 8) दारिद्र्य / गरीब
- 9) अज्ञान.
- 10) जीमंत घरातील दुर दशा

* उपाययोजना -

- 1) जागतिक वृद्धदिन साजरी
 - 2) वृद्धांचे वर्ष
 - 3) विविध देशांतील वृद्धांचे साजरा
 - 4) वृद्ध छलघणूक विशेष दिन
- केंद्रसरकारच्या साह्याने वृद्धांच्या राष्ट्रीय
2015 मध्ये निर्णय घेवून हारनानुसार 15 जून हा

दिवस म्हणून वृद्धांचा छळबूक विरोधी म्हणून साजरा केला जातो.

5) वृद्धांना वस प्रवासाने सवलत - महाराष्ट्र शासनाने 1 जानेवारी 1996 रोजी निर्णय घ्याय दिवसापासून महाराष्ट्र महामंडळ (ST) वस प्रवास मोफत सुरू केला.

6) संजय गांधी निराधार योजना - 2 ऑक्टो 1980 रोजी इंदिरा गांधीने संजय गांधी निराधार योजना सुरू केली. 65 - 60 असून वृद्ध व्यक्तींना अनुदान मिळवून देणे सुरू केले. सुरुवातीला 400 नंतर 600 सध्याला - 1200 नंतर 1800 अनुदान - दोन व्यक्तीला

ही योजना केंद्र सरकारने इंदिरा गांधी च्या 14 व्या जयंती निमित्त 19 नोव्हेंबर 1991 रोजी सुरू केली. या योजनांतर्गत वृद्ध शेतमजुरांना प्रतिमास 400 रु अनुदान देतात.

7) वृद्धांसाठी राष्ट्रीय परिषद :- केंद्र सरकारने 2005 मध्ये वृद्धांसाठी राष्ट्रीय परिषद स्थापन केली. या परिषदेत वृद्धांच्या विकाससाठी विविध योजना न्यानुसार अमलबजावणी साठी केंद्र आणि आणि राज्य सरकारने धोरण सुरू केले.

केंद्र सरकारने दुसरे राष्ट्रीय धोरण 2011 ला सुरू केले. या धोरणानुसार वृद्धांची संख्या 18.6% दर्जनी त्यांच्यासाठी भावणीक, सामाजिक यासारखी विविध योजनांची अमलबजावणी करण्यात आली.

60 वर्षाच्या पुढील वृद्धांस वृद्ध जाहीर करव्यात असे.

महाराष्ट्र शासनाने, ऑक्टोबर 2013 रोजी राज्याच्या जेव्हा नागरिकांचे वारण जाहीर केले, ते पुढीलप्रमाणे.

- ① 60 वर्षाच्या पुढील वृद्ध
- ② वृद्धांना वस प्रवासाने 50% सुट
- ③ वृद्धांना सामुहिक ठिकाणी फिरण्यासाठी व्हिलचेर सुविधा
- ④ 1 ऑक्टोबर हा जागतिक वृद्ध दिन साजरा
- ⑤ वृद्धांच्या छलवळुकीचा 15 जुन साजरा
- ⑥ J.J हॉस्पिटल मध्ये (मुंबई) वृद्धांना मोफत विलाज.

वृद्धांसाठी योजना सुरु केली महिला वय - 60
पुरुष - 65

या योजनेचा लाभ घेवून केंद्र व राज्य सरकारने या आसमान आरोग्यविषयक सुविधा सुरु केल्या.

दादी - दादा योजना 2002 पासून चंकीराड मध्ये सुरु केले.

भाशा च वेंगलूर 19 मार्च 2000 वृद्ध व्यक्तींची मोफत विविध विषयांवरील मागदर्शनाच्या जीवने अनंददायी आनंददायी प्रमाण केला.

सामाजिक व ग्रामीण विकास - प्राचीन काळापासून चतुर्वर्ग ज्यामध्ये समाज, वैश्य, शुद्र असे वर्ग असून वरील

सुरुवातीच्या 3 वर्गांना कुळलाय अधिकार प्राप्त करून त्यांना गावापासून बाहेर राहण्याची सोय केली. आशा समाजाला, आशा वंचित कुळेच्या पुत्राला अनेक समाजसुधारक आणि राज्यघटनेच्या व केंद्र, राज्य सरकारच्या विविध योजनांमधील या समुहाला आठवत्या प्रयत्न केला आहे. म्हणून त्यांना सर्व प्रकारच्या सुविधा देवून त्यांचा विकास घडवून आठवत्या प्रयत्न केला गेला.

अनुसूचित जातीची व्याख्या -

पद्धतीने 1935 च्या कायद्यानुसार जे पारंपारिक अश्वपुश्य समजले जातात असल्या. समुदायाला अनुसूचित समुदाय म्हणतात.

समुदाय समाविष्ट -

- ① मलार
- ② मांग / मातंग
- ③ चांभार
- ④ बार
- ⑤ खारिकु
- ⑥ बोंबी

भारती - भारतातील अनुसूचित जातीची लोकसंख्या -

2001 च्या जनगणनेनुसार एकूण लोकसंख्येचा अनुसूचित 2011 च्या जनगणनेनुसार जनगणनेनुसार ती 16.8% आहे. एकूण 20 कोटी 13 लाख जास्त. सर्वाधिक लोकसंख्या पंजाब राज्यात आहे. 31.9% तर सर्वात कमी मिझोराम - 10.2% तर महाराष्ट्रात विचार केले्यास 2001 जनगणनेनुसार 10.2% तर 2011 मध्ये 1 कोटी 20 लाख एकूण

राज्याच्या लोकसंख्येच्या ११.४% महाराष्ट्रात जातीची असून सर्वाधिक लोकसंख्या आकोला जिल्ह्यात वासीम, नांदेड.

* समस्या

* समस्या :-

- ① सामाजिक समस्या
- ② शैक्षणिक समस्या
- ③ पारंपारिक दृष्टिकोन
- ④ आर्थिक समस्या
- ⑤ सामाजिक मानसिकता
- ⑥ शासनमधील अनेक अमलकावणीच्या आभाव
- ⑦ अज्ञान, दरीदर्य.

* उपाययोजना :-

- ① समाजसुधारणा प्रयत्न - महात्मा फुले, सुसावित्रीबाई फुले १८५२ मध्ये नेताल पेट येथे शाळा सुरू केली
- ② शाहु महाराज - १८९५ मध्ये वेर विंगरी पद्धत १९०२ मध्ये सुरू केली.
- ③ १९०२ मध्ये अनुसूचित - जाती. आरक्षण - ५०% अनुसूचित जाती गंगाराम -
- * आंदोलकांचे योगदान -
- ① महाराष्ट्रात वृत्तपत्र $\Rightarrow$ समता, जगता, वसति

② महाड्या 14 सत्याग्रह -

1927 रोजी 20 मार्च 1927 रोजी मनुष्य पुती 25 डिसेंबर 1927 रोजी वावा आंदोलकांनी जाती भेद जाती : जमातीत उच्च - निम्नता यातील फरक सादर केला.

③ काळाराम मंदीर प्रवेश -

काळाराम मंदीराने 2 मार्च 1930 रोजी नाशिक जिल्ह्यातील अनेक अनुयायि सह मंदीर प्रवेश केला 1935 पासून सुरू केला.

4) 1935 येवला नाशिक आंदोलकांनी श्री हिंदू म्हणून जन्माला आलो तरी हिंदू म्हणून राहणारा नाही याची शपथ घेता

5) 14 ऑक्टोबर 1956 बौद्ध धर्माची नागपूर येथे दिसा भुमी घेतली.

① कलम - 15 धर्म, जात, वंश, यात भेदभाव केला जाणार नाही.

② कलम - 16 लोकरीच्या समान संधी

③ कलम - 17 अश्वघृश्यता पालणे कायद्याने गुन्ह आहे.

④ कलम - 23 वेदविगारी कामगार, व्याक्ती अपवापर करता येणार नाही.

⑤ 33 कलम - 330 लोकसभेत राखीव जागा.

⑥ कलम - 332 प्रत्येक राज्यांत राखीव

⑦ कलम - 334 धरनेच्या अमलवजावणीपासून राखीव जागा तरतुद करणे.

⑧ कलम 335 प्रशासकीय जागा

⑨ कलम 338 - राष्ट्रीय अनुसूचित जाती आयोग

⑩ कलम 341-366 अनुसूचित जातीच्या व्याख्या

⑪ कलम 243D पंचायतराज मध्ये राखीव जागा

⑫ कलम 243A स्थानीक संस्था राखीव जागा.

* अण्णाभाऊ साठे - (विकासमंडल स्थापना) -
महाराष्ट्र शासनाने 1985 मध्ये विकास मंडळाची स्थापना करून या महामंडळाकडे आज 75 कोटी जास्त.

अनुसूचीत प्रोब नागरिकांना व्यवसाय - व्यापार करण्यासाठी कर्ज उपलब्ध.

* सेत शेहीदास -

चमकिस विकास महामंडल - राज्य सरकारने 1974 मध्ये सेत शेहीदास विकास महामंडळाची स्थापना करून पारंपारिक - चामार समुदायातील कमी व्याजदरात त्यांचे राहणीमान सुधारण्यासाठी ही योजना सुरु केली. या मंडळाकडे 73 कोटी एवढे भाग भांडवल असून तरुण समुदायास आर्थिक मदत मिळवणे.

* महात्मा फुले विकास महामंडल -

* महात्मा फुले प्राशासवर्गीय -

महाराष्ट्र शासनाने 1978 महात्मा फुले विकास महामंडळाची स्थापना महात्मा फुले विकास महामंडळाची स्थापना करून या मंडळाकडे 500 कोटी + भांडवल असून त्यातून 51% राज्यसरकार 50% केंद्रसरकारचा वाटा प्राशासवर्गीय समुदायातील तरुणांना किंवा नागरिकांना आहे.

* राजीव गांधी शिष्यवर्ती :-

अनुसूचीत जाती समुदायातील उच्च शिक्षणासाठी MPhil - PhD यांना शिक्षण देण्यास मदत करण्यासाठी 2005-6 शैक्षणिक वर्षी ही योजना सुरु केली.

या योजनेतुन 2000 + विद्यार्थी उच्च शिक्षण घेवून
कोहर पडतान.

* 5 राष्ट्रीय अनुसूचित जाती-जमाती आयोगाची स्थापना -
कलम - 338

हा आयोग 1978 मध्ये विंगर दंड ४
दंडनात्मक आयोग म्हणून स्थापन करण्यात आला.

2003 च्या 89 व्या दंडना ४ दुसऱ्यानुसार 19

10 फेब्रुवारी 2004 रोजी राष्ट्रीय अनुसूचित
जाती आयोग स्थापन करण्यात आला.

1 अध्यक्ष / 1 उपाध्यक्ष / 3 सदस्य असतान.

कार्यालय [3] वर्षांचा असुन 1 व विकाससहि हा
आयोग प्रयत्न करतो. किंवा हक्क मिळवून देतो.